

ΠΑΛΗΟΙ ΛΑΪΚΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΚΑΙ ΖΩΟΛΟΓΟΙ

ΕΝΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΤΕΡ ΓΥΜΝΑΣΙΟΣ

Στά χρόνια Κωνσταντίνου του Μονομάχου. Τιμόθεος ο Γαζάσιος πού εθεράπευε με τις χολές των ζώων. Θεραπευτής και ζωολόγος. Περιεργα ανέκδοτα του για τα ζώα. Η εκδικητική γκαμήλα και ο Άραπης. Πώς πιάνεται το έλαφι. Πώς τρώει ή βαινα τον άνθρωπο. Το τυρλοπόντικε. Ο αποτόμιος ίππος του Αριστοτέλους. Οι Ίνδικει έλέφαντες στο Βυζαντινό Ίππεδρεμε. Το βιέλιο του Τιμόθεου, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ο Βυζαντιολογικό Συνέδριο των Αθηνών, πού ασχολήθηκε με πολλά και διάφορα—σοβαρά και άστεία ζητήματα—έλημομένης έντελώς τους περιγραφίμους ζωολόγους των βυζαντινών χρόνων, μεταξύ των οποίων πρωτεύει ο Τιμόθεος από τη Γάζα της Σαορίας, πού ήταν και θεραπευτής. Τόν Τιμόθεο τόν έγραφατήρισαν π α ρ α δ ο ξ ο λ ο γ ο ς. Μιά ο Αδτοκρατωρ, Κωνσταντίνος ο Μονομάχος, εύρισκε εξαιρετική ευχαρίστηση ν' ακούη τά περιεργα ζωολογικά του Ιστορήματα και διάταξε τούς αδικούς γραμματείς του να τά αποθησαυρίζουν... Άργότερα δέ άλλος έστειμένως τόν Βυζαντινό, Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος, έσημαλήρωσε τη ουλληγή τών ανέκδοτων αυτών. Άκούστε μερικά :

Κάποτε—διηγείται ο Τιμόθεος—Ένας Άράπης έχτισσε πολύ την γκαμήλα του, και τόν εκδικητικό τώο επαφάλαγε να εκδικηθή. Ο Άράπης όμως είχε τό νοϋ του. Είχε προστει μελίστα ότι, όταν έπερτε να κοιμηθή, ή γκαμήλα τόν ένυπταξε λοξά. Ήταν φανερό λοιπόν ότι ή γκαμήλα έπεριμενε να τόν πάρη ο ύπνος για να τού κόνη κακό. Ο Άράπης καμώθηκε μιά νύχτα ότι κοιμάται, και γλιότρησε κρυφά έξω από τό στρώμα. Βγήκε από τό τσαντήρι του και με τόν ίδιο τρόπο ξαναγύρισε, φέροντας ένα άσκι φοροκοιμένο μέ άερα, τό όποιο έβαλε στό κρεβάτι και τό κρεβάτι, περιμένοντας να ιδή τί θα γίνει. Ή γκαμήλα πλησίασε στό κρεβάτι, τράβηξε μέ τά δόντια της τό σκεπασμό, είδε τό άσκι και ή εκδικητική της μαγία την έτρέλλανε. Ξέσκισε λοιπόν τό άσκι, και από την άνακατήσι ο της, βγήκε από τό τσαντήρι και... αυτοκτόνησε, χιπιώντας τό κεφάλι της σέ μιά χορμαδιά! Άκούστε τώρα και μιά άλλη ιστορία γι τό λιζο :

Τό λιζο ο Τιμόθεος τόν χαρακτηρίζει ως τό πιο άχόρταγο άπ' όλα τά θηρια. Άλλ', ή φύσις λέει, τόν τιμωρεί για την άδωραγία του, γιατί όταν παραφάν και πριστη ή κουλιά του, πριζεται και ή γλώσσα του και τόν πνίγει. Διηγείται επίσης, ότι άν ο λιζος προφτάση να ιδή πρώτος τόν άνθρωπο, τόν παίρνει τη μιλά, τόν χαλιέει, και τόν τρώει... Τό μίος του λιζου έναντιον τών προβάτων είνε τόσο μεγάλο, ώστε ούτε ο θάνατος δέν μπορεί να τόν ξξενιμισί. Άν τύχη δέν ποτέ σέ μιά καθάρα πού έχει χορδες από έντερο πρόβάτου, ν' άνακατευθή και μιά χορδή από έντερο λιζου, θ' άκούσης τό ξέλιξ παράδοξο : Ή χορδή του λιζου θα σιγοσθέγγεται κάτι τό άμωσο και δυσαρεστο στό αυτί, ενώ ή χορδες του πρόβάτου σιωπαινον, σαν να φοθήθηκαν από την παρουσία του κακού γείτονα! Όταν ο λιζος άρρωσθή και δέν έχει τί να φάη, τρώγει χώμα και συντηρείται! Για να σωθή κανείς άφροβα από τούς λιζους άρκεί νάχη κρεμασμένο στό λαμπο τόν ένα λιζόδοντο... Άν κρεμασής στό λαμπο τού άλλου ένα δόντι λιζου, τό άλλου γίνεται γρήγορο σαν άστρατή... Άν θέλεις ν' άποκομήσης λιζο, πάρε στη φούστα σου την άμοπιλάτη ένός μεγάλου βατραχου (φρίνου) και πλησιάσε τόν άφροβα. Ο λιζος θ' άποκομηθή.

Περίεργος επίσης είνε ο τρόπος για να ξεφύγη κανείς από τά σκυλιά. Άρκεί, λέει ο Τιμόθεος, να φουρή παπουτσία φτιαγμένα από δέρμα βαινας. Τά σκυλιά νοιώθουν τη μυρουδιά της και λουφάζουν τρομαγμένα. Ούτε γαιγίζουν καν. Για την βαινα διηγείται ο Τιμόθεος και τό ξέλιξ παράδοξο : Άν τύχη να κοιμάται σέ καμιά στέγη σκυλι νύχτα με φεγγάρι, και ο λισκος τού σκυλιού πέρτει κάτω στη γή, τότε ή βαινα πού θα περδση από εκεί, άρκεί να πατήση τόν λισκο τού σκυλιού για να τό οίχη κάτω από τη στέγη και να τό καταπαράξη!... Τά σκυλιά όμως τό ξέρουν αυτό και κροβόταν!...

Άν ή βαινα βοή άνθρωπο να κοιμάται στό ύπαιθρο, με φεγγάρι, σκονχίνει τη σκά τού ανθρώπου με τή δική της. Και άν ιδή ότι ή σιχτή της σκά είνε μακρότερη, όρμα τόν άνθρωπο και τόν τρώγει, άλλως φύγει γιατί φοβάται ότι θα τή νικήση ο άνθρωπος πού έχει μεγαλύτερη άπ' αυτήν σκά!

Ο κινηγός πού θέλει να σκοτώση βαινα πρέπει να πάρη άπ' άριστερά της, γιατί από δεξιά είνε άδύνατο να την πετύχη.

Για τό κινήγημα τών διαφορών άγριωμών, ο Βυζαντινός ζωολόγος διηγείται επίσης πρωτότυπους τρόπους. Για τό έλάφι, λέγει, ότι οι κινηγοί τά έλάφι σκεπάζοντες τό σώμα τους με νεοκότους κλάδους δέντρων. Τό έλάφι πλησιάζει άνύποπτο τό φυλοσκέπαστο κινηγό, νοιώθοντας ότι είνε δέντρο, άλλ' εκεί πού τεντώνει τό λαμπο να κόνη φύλλα, ο κινηγός της στέλνει ένα βέλος στό λαμπο και τό όρχνει νεκρό. Ήσάντως οι χωρικοί της Βυζαντινής εποχής—κατά τόν Τιμόθεο—έχαν έπινοήσει τόν άκόλουθο τρόπο, για να πάνον τά καταστρεφτικά για τά σαπατά τους τυρλοπόντικα. Έβαζαν μέσα στις φωλιές τους, στη γή, κρεμμύδια και πράσο κολιανισμένα. Ή βαρεία μυρουδιά άνάγκαζε τά τυρλοπόντικα να πεταχτούν έξω, τό φως τού ήλιού τά εξάλιζε, και οι χωρικοί τά έπιαναν εύκολα και τά σκότωναν. Ή παρδάλις πάλιν άγαπούν τό κρασί. Λοιπόν οι χωρικοί έγέμναν λεκάνες με δυνατό κρασί και τις άφριναν ξεσκαστες στό δάση. Ή παρδάλις έπιαν, μεθύσαν, έστεφαν σέ βαθύ ύπνο και οι χωρικοί τις έπιαναν, για τό όποιο γουναρούκο τους.

Ο Τιμόθεος στην εποχή του ήταν και θεραπευτής, ένα είδος πάτερο Γυμνασιού, αλλά χωρίς τά βάρανα πού ετράβησε ο δημοφιλής καλόγηρος της Θεσσαο από τις άπτινωμένες άρχές και... τη ζήλεια τών άνευ πελατείας διδακτόρων της Ίατρικής! Άπεναντίας, ήταν άγαπητός και στους άρχοντες της Βυζαντινής Πολιτείας και οι Αδτοκρατορες τόν έτίμησαν με τη φίλια του. Ήξερε να διηγείται άόμοια με χάρι.

Ο πάτερο Τιμόθεος έθεράπευε πρό πάντων με ζωικά φάρμακα. Έλεγε ότι ή χολή της βαινας ώφελεί τούς λάσχαντας από τά μάτια τους, ιδίως τό χεμύνατο... Ότι ή ποδάρο γαιτριευτεί ως έξής : "Έπαρε δάλωμα άρσενικήν, ρίψε την ζωντανήν μέσα τίς λεθήιον γεμάτον από λάδι, όπου να βράξη, και άψησέ την να γίνη ένας χυλός, και άλειψε με αυτόν τά πόδια σου έως τή γόνατα και θέλεις ιδείν θεραπειάν παντοίας". Για τόν χ κ ε ρ ο—τήν κοινώς όνομαζομένη χ ρ ο σ η—ο Τιμόθεος έλεγε ότι γαιτριευτεί με... δάκρυα της έλαφου! Άλλά πού να βοή κανείς έλαφι να κλαίη, για να μαζέψη τό ευεργετικό για τόν άνθρωπο έκτερο δάκρυά του; Τό φάρμακο αυτό ο Τιμόθεος τό όνόμαζε χ α λ δ α ν η ν ε λ ά φ ρ ε ι ο ν.

Για τό ξ κ ζ ε μ α έσμοβούλιε άλειψη από χολή σκαντζόχηρα και κερι μέλισσας κίτρινο. Άνάγκη να σημειωθή, ότι μερικά από τά παραπάνω φάρμακα τ' άναφέρουν ότι μόνο ο Οπειανός και ο Πλίσιος, αλλά και ο Γαληνός και αυτός ο Άριστοτέλης, δηλ. συγγραφείς σοβαροί.

Τό ιστορικό μέρος τών διηγήσεων τού Βυζαντινού αυτού φυιοθήτη είνε επίσης περίεργο. Είχε διαλάβει και τούς άρχαιους περί ζώων μύθους. Π. χ. για τις παρδάλις έλεγε ότι στην άρχαιότητα εποχή ήταν γυναικες, και παραμάνες τού Θεού Διονυσίου. Κάποτε όμως πού ο Πενθέης έκακομεταχειρίστηκε τό μικρό Διονυσο και ή παραμάνες του, άγαυακτιμένες, παρακάλεσαν τό Δία να τις μεταμορφώση σέ θηρία. Ο Ζεύς άκουσε την ευχή τους, ή γυναικες γίνηκαν άφρες παρδάλις και καταπαράξαν τόν Πενθέα, τόν ύδριστή τού μικρού Θεού. Έμειναν όμως για πάντα θηρία.

Για τόν άσπάλαχο γράφει ότι ήταν ο Φινεύς, ο άποιος τάβαλε κάποτε με τόν Ήλιο. Οθώμος λοιπόν ο Ήλιος, τόν έχτισσε στό μάτια μ' ένα μάτισο άχτιδες και τόν μσοστράβωσε. Από τότε ο Φινεύς γίνηκε τυρλοπόντικος και άγαπά τις σκωτεινές τριές της γής.

Στη ζωολογική έπιστήμη ο Τιμόθεος ο Γαζάσιος έπρόσφερε άξία λόγου συμβολή : Έβόηθησε να γίνον γνωστά μερικά σπάνια ζώα, άκόμη άγνωστα στους άρχαιότερους, κυρίως στον Άριστοτέλη. Και άκόμη περιγράφει άλλα, πότως αυτός. Και αυτό δέν είνε άνεξήγητο. Άς μη λησμονούμε ότι ο Άριστοτέλης δέν είχε την εύκολία

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙ
Σ'αν ηρώβ' ή ώρα ή όσπτηνή
(κι' εν' ή ζωή μου λίγη,
πριν σφαλισθόν τά χείλη
μου, πριν ή ψυχή μου φέ-
ρω) και πάει εκεί πού θα κρι-
θι άπ' τόν Κριτή τού κό-
σμου. (σμου)
στά λόγια αυτά πού θα
σου πώ γενοϋ πνευματι-
κός μου. (κός μου.)
"Όσοι μου κάνουν κακό
κι' όσους μισώσα ως τά-
ρα, όλους με μιά τούσ σου-
χωρώ στην ύδρα του (δρα)
Μόνο σ' εσε την άπονη
(πούνα άναήσοι τοσο.
μόνο σ' εσε συγχώρησι
ποτέ μου δέν θα δώσω! ΤΕΝΥΣΣΟΗ